

DİSİPLİNLERARASI ATÖLYE DERSLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Sabriye ÖZTÜTÜNCÜ*

Özet

Çağımızın değişen algısı içerisinde, zekânın ve yaratıcılığın en önemli yansımalarından biri olan disiplinlerarası atölye bireyler üzerinde alternatifli düşünme yeteneğinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Öğrencilere çoklu ve seçenekli öğretim alanları sunarak, her alanda yaratıcılıklarını ortaya koyma fırsatı sağlayan atölye dersleri, özgün eserlerin ortaya çıkmasını da sağlar.

Sanat ve Tasarım alanlarındaki farklı gelenekler, yenilikler ve kültür etkileşimleriyle disiplinlerarası bir uygulama alanını kapsayan disiplinlerarası atölye dersleri, güncel ve özgün işlerin üretimi yapmakla birlikte ortak bir atölye oluşturma amacı taşır. Anasanat dallarının özgün atölyeleriyle birlikte disiplinlerarası sanat atölyelerinin ayrı programlara dâhil edilmesinin öğrencilere sağladığı katkıları farklıdır. Bu farklılıkları tespit etmek amacıyla lisans derslerine giren atölye dersi öğretim elemanları ile görüşülmüş, sonuçlar değerlendirilmiştir. Konu dâhilinde paydaşlardan alınan görüşler bir nevi sonuç olarak çalışmamızda sunulmuştur. Yeni yaklaşımlar sonucunda sanat ve yaratıcılık yeteneğini geliştirmek için, sanata duyulan ilgiyi her gün biraz daha tümel bir yaklaşım ile ele alırken gerekli görülen ve halen uygulanmakta olan müfredatları geliştirmemiz gerekebilir. Disiplinlerarası projeler, disiplinler bakış açılarını birbirine bağlamayı amaçlamakta ve potansiyel olarak benzer bir disiplinin perspektifinden hareketle var olan birikmiş bilginin denenmesine olanak sağlamaktadır. Biçimsel ve düşünsel açıdan da sınırsız bir özgürlük alanı ile öğrencinin merkeze alındığı disiplinlerarası atölyeler, üretilen eserlerinin var oldukları çağı yakalaması adına büyük önem taşır. Özellikle çağımızın değişen algısı ile sanat alanları arasındaki keskin sınırlar ortadan kalkmış, sanatçının eserini, nasıl, hangi malzemeyi kullanarak yaptığından ziyade eseri ile ne anlatmak istediği, ne hissettirdiği ve izleyiciye nasıl bir izlenim bıraktığı önem kazanmıştır. Böylece içinde bulunulan toplumda dünya koşullarına uygun tasarım ve uygulamalar yapılabildiği sürece, yaratıcılık eğitiminin bilimsel temellerine sadık kalınarak, güçlü bir portfolyo yaratılabilir.

Sonuç olarak lisans eğitim hayatı boyunca sanatsal kültür birikimine dâhil olan öğrenciler yaratıcı disiplinlerarası atölye uygulamaları ile içinde buldukları toplumun ve dünyanın hızla değişen gelişen üretkenlik sürecine dâhil olurlar.

Anahtar Kelimeler: *Lisans Eğitimi, Atölye, Yaratıcılık, Disiplinlerarası Eğitim*

*Arş.Gör.,Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, soztutuncu@gmail.com

1.GİRİŞ

Günümüz çağında hızla gelişen modernizmin gerektirdiği bilgi toplumunu oluşturabilmek ve bireylerin kendilerini yenileyebilmeleri, teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmeleri için modern çağın eğitimcileri atölye çalışmalarındaki bakış açılarını daha geniş bir perspektifle ele almaya çalışmışlardır.

Özgün, yaratıcı, güçlü ve zengin bir ifade diline sahip, nitelikli bir eğitim sistemini sağlayacak açılımlar, daha hür daha yenilikçi olmaları istenilen öğrencilerin sanatsal anlayışlarını ortaya koymalarında, disiplinler arası bir yaklaşımı gerekli kılmıştır. Eğitim programının dönemi, süresi ne olursa olsun olmazsa olmaz unsurları içerik, program, yöntem ve ortamdır. Öğrencinin alanı ile ilgili yapılanmasında önemli bir yer tutan disiplinlerarası atölye dersi, gerek programların hazırlanması gerekse eğitim ve sınama durumlarındaki farklı yaklaşımlar açısından çok önemlidir. Derslerin kavramsal ve teorik içeriğinin kalitesi çağdaş bir eğitim anlayışına ulaşmamızı sağlar. Öğrenci bilgi birikimi ve düşüncesini aynı anda ortaya koyabilmeli, içerik ve kavramlar üzerinde düşünürken kişisel yorumunu da çalışmasına yansıtılabilmelidir. Çağdaş bir atölye sistemi için ders süresi ve ders bağlamında ele aldığı proje çalışmasına dayalı bir sistem geliştirmeli yaratıcılığı, ele aldığı sanatın gelişimi, günümüzdeki durumu ele almalı ve tümel bir projeye dayalı bir düzen oluşturmalıdır. Çok yönlü düşünebilme esnek ve gelişmeye açık, çok sesliliği duyarlı bir programla mümkündür. Proje merkezli çalışmalar ile öğrenciler, sanatta yaratıcılıklarını kullanarak yeni birleşimlerle, bilinenlerden bilinmeyenlere yeni düşünceler yeni sonuçlar ortaya koyarak ulaşırlar. Araştırmamızda, kendini disiplinlerarası olarak ifade eden modelin sorgulanması, geçmişten günümüze disiplinlerarası sanatın önemi ve disiplinlerarası sanatın sanat eğitime etkilerine yönelik yaklaşımların incelenmesi ile sanat eğitimcilerinin konuyla ilgili görüşlerine başvurulması alt amaçlar olarak belirtilmektedir. Sanat eğitiminde, disiplinlerarası yaklaşım; bütünleştirici bir bilgi sistemi, düşünme yolu olarak önerilmektedir.

Sanat eğitimi alan öğrenciler için önemli şeylerden biri sanatsal ve bilişsel gelişim sürecinin sağlam temellere dayandırılması olacağına göre, bu bağın sağlam atılması, her anlamda geliştirilmek istenen eğitim süreci için vazgeçilmezdir. Yeni gelişmelere bakıldığında bu çözüm sürecinin önemli etkenlerinden biri disiplinlerarası bakış açısıdır.

Perkins'ten aktarıldığı gibi düşünceleri ifade etmenin gücü farklı bilgilere erişme ve tecrübe edinimi ile mümkündür (Perkins'ten akt. Özkök, 2005).

Disipliner öğretimin belirli bir konu alanı çerçevesinde yapılan öğretim olduğunu düşünürsek, disiplinlerarası öğretim kısaca, geleneksel konu alanlarının belirli kavramlar etrafında anlamlı bir biçimde bir araya getirilerek sunulması olarak tanımlanabilir (Yıldırım, 1996). Disiplinler arası yaklaşımı "bir kavramın, konunun, problemin ya da tecrübenin incelenmesi için birden fazla disiplinin yöntem ve bilgisini bilinçli bir biçimde işe koşan program anlayışı" olarak tanımlamaktadır (Jacobs, 1989a).

Sanat dallarının gerek kendi aralarındaki gerekse öteki disiplinlerle olan sınırlarının kaldırılması ve daha saydam duruma getirilmesi, bireylerde öğrenme sürecinin hızlanmasına katkı sağlar. Problem ve proje merkezli sorunlara bütüncül bir yaklaşım, bireylerin sanattaki yaratıcılığının yan sıra öteki alanlarda da yaratıcılığını önemli ölçüde geliştirir.

Disiplinlerarası yaklaşım, belirli bir kavram (ya da problem, konu) temel alınarak, bu kavrama değişik yönlerden ışık tutabilecek bilgi ve beceriler ilgili alanlardan alınarak bütünleştirilir. Burada temel amaç, dersin konusunu teşkil eden kavramın incelenmesi olmakla birlikte, bu süreçte rol alan değişik konu alanlarının kavramla ilgili bilgi ve becerilerinin öğrenilmesi de önemlidir. Yani disiplinlerarası bir organizasyon sayesinde öğretim süreci, hem belirli disiplinlere ait bilgi ve becerilerin öğrenilmesine hem de bunların anlamlı bir biçimde bir araya getirilerek kullanılmasına yardımcı olur (Yıldırım, 1996, s89-94).

Bütünleştirilmiş bir sanat eğitimi, öğrencinin iki düzeyde öğrenmesine olanak sağlar; bunlar, 'içerik ve beceri'dir. İçeriği öğrenme, disiplinlerin bilinen dünyasındaki önemli düşüncelere ve bilgiye erişim sağlar. Sürekli değişen ve artan bilgi dünyasında, beceriler içerikle bütünlük halinde olduğunda, öğrencilerin eleştirel düşünme, yaratıcı problemler çözme ve üst düşünebilme gibi yeteneklerini geliştirmesini sağlar (Jacobs, 1989).

Disiplinler, kendi tarihleri olan, ancak diğer disiplin, bilgi, nesne, sorunsal ve kavramların bir bölümünü içeren, onlarla iç içe/dış d ışa ilişkilerle gelişen melez olgulardır (Teymur, 2001, s. 271). Dolayısıyla, aslında her disiplin kaçınılmaz olarak disiplinlerarasıdır. Ülkemizde ve Yurtdışında ki eğitim kurumlarında da disiplinlerarası sanat eğitimi Fowler ve McMullan'a

göre; öteki dersler kadar önemli, öteki dersleri öğretmeye yardımcı olan, temel dersler kadar önemli ayrı disiplinler ve yardımcı olan tamamlayıcı bir araçtır.

Disiplinler, bir yandan evrendeki bazı nesnelere öne çıkararak onlara değer atfederken; diğer yandan da onların bazılarını bilimsel nesneye dönüştürür. Onları içlerine alarak ve çerçeveye koyarak onlara değer verir. Etüde değer görerek soyutlar, kavramsallaştırır ve disiplinler nesne haline getirir. Bu yolla, disiplinler kendi değerlerini ve diğerlerini tanımlarken; diğerlerinin değerlerini ve diğerlerini de (kendilerine göre) yaratmış olurlar. Disiplinlerin oluşmasında iki türlü çıktı vardır ve bu çıktılar aynı zamanda kendi disiplinlerini oluştururlar (Teymur, 2001, s. 271).

Genel olarak tanımlayacak olursak: Kesişen bilgiler ağı olan disiplinlerarasılık (Foque, 1996, s. 105). Diğer disiplin, bilgi, nesne, sorunsal ve kavramların bir bölümünü içeren, onlarla iç içe-dış dış ilişkilerle gelişen melez olgulardır (Teymur, 2001, s.271). Resim, heykel, seramik, grafik, tasarım, mimarlık, müzik, tiyatro,video,sinema... gibi disiplinlerin sanatın içinde gerçekleştirdiği bağ disiplinlerarası sanat. Disiplinlerarası sanat eğitimi ise, bireyin 'kendi'sini ifade edebilmesi için, tüm anlatı ve ileti biçimlerini, salt görsel-yoğrumsal alanda değil, müz'sel (müzik,tiyatro,yazın, şiir..) eğitimi de içine alan birleştirici ve bütünleştirici bir eğitim biçimidir. Bir temanın, kavramın, problemin incelenmesi için birden fazla disiplinin yöntem ve bilgisinden yararlanan program anlayışı (Akt. Duman ve Aybek, 2003:5-6). Bu çalışmada disiplinlerarası öğretim olarak ele almıştır. Disiplinlerarası Yaklaşım: Bir kavramın, konunun, problemin ya da tecrübenin incelenmesi için birden fazla disiplinin yöntem ve bilgisini bilinçli bir biçimde işe koşan program anlayışı (Yıldırım, 1996:89). Görsel algılamının söz konusu olduğu sanat dalları; resim, heykel, seramik, sahne sanatları gibi (Keser, 2005, s. 151). Bireyin zihinsel, duygusal, bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik duygularının geliştirilmesi, yeteneğinin olgunlaştırılması ve yaratıcılığının artırılması için yapılan eğitim çabası ise sanat eğitimidir (Keser, 2005).

Bu çalışmamız, lisansüstü sanat eğitimlerinde yer alan disiplinlerarası atölye dersinin irdelenmesine dikkat çekmek ve farkındalık yaratmaktır. Disiplinlerarası sanatın önemini ve sanat eğitimine etkilerinin saptanması amacıyla yapılan bir araştırmayı içermektedir. Araştırmada Disiplinlerarası Atölye Dersindeki süreç, müfredat ve öğrenci projeleri ile teması günümüz sanat eğitimi açısından değerlendirilmeğe çalışılmıştır.

2. AMAÇ

Bu çalışmanın genel amacı; sanat eğitiminde disiplinlerarası atölye dersinin bütünüyle disiplinlerarası bir uygulama yoluyla işlenmesi ve proje temelli bir ders olması gerekliliğidir. Birbirinden farklı uygulanabilir yaklaşımlar olmalı, beceriler imkânında mevcut koşullar yeniden yapılandırılmalı, hedefleri doğrultusunda çalışılmalı ve sanat eğitimindeki verimliliği arttırmak için disiplinlerarası sanat uygulamaları geliştirilmelidir. Ancak bu şekilde bireylerin yetenek ve gereksinimlerine yanıt oluşturulabilir. Her bir sanat disiplini farklı duygulara başvurmakta, kendini farklı araçlarla ifade etmektedir. Atölye ortamları dolaylı bir eğitim ve etkileşimi sağlayacak bilimsel donanımlara kavuşturulmalı, programlar üzerinde çalışılmalı, geliştirilmeli bilimsel ve teknolojik bilgi tabanına göre kendini yenilemelidir. Beceriler paralellik içerisinde geliştirilmelidir. Bireyler kendi kendini değerlendirebilir ve kendini tanıması yönünde bilinçlenmesi sağlamak gibi önemli hedeflere varılır.

Sanat eğitimi; bireyin, bedensel, duygusal, algısal ve zihinsel gelişimi adına, sanat yoluyla gerçekleştirdiği tüm eğitim çabasıdır. Yaşam ve evreni aynı kavrayıp, yansıtma, yaratma ve bir dünya kurma sürecidir (Timuçin, 2000, s. 197). Disiplinler arası atölye eğitimi kapsamında sadece görsel ve plastik alanındaki eğitim değil, insana ait tüm ifade biçimleri ele alınabilir ve böylece bu denli önemli hedef ve amaçları olan bir atölye sistemi çağdaş eğitimin tüm olanaklarından yararlanabilir. Proje çalışmaları bireysel veya grup çalışmaları olarak ele alınabilir. Böylece birbirleri içerisinde farklı özellikleri olan öğrencilerin, birlikte aynı hedefe doğru ilerlerken farklılıkları dolayısıyla istedikleri hedefe de ulaşabilirler. Amacımız öğrenciler arasındaki farklılıkları koruyarak bireysel veya grup atölye çalışmalarında başarıyı elde etmektir. Ele alınan dersin genel amacını gerçekleştirmek için disiplinlerarası atölye dersi önemine ve sanat eğitimine etkilerine yönelik ders öğrencileri ve ders öğretim elamanları ile görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda, Tümel anlamda bir disiplinlerarası sanat eğitimi, sanatın oluşumu, sanatsal yaratma, sanatın toplumdaki yeri, sanat türleri, sanat akımları ve anlayışları, sanatçının kişilik özellikleri vb. konuları işlemelidir (San, 2003, s. 18)de denilebilir. Bireylerin zihinsel becerilerini aktif bir şekilde değerlendirmeye yöneltmek, birbirinden farklı disiplinleri anlamlı bir bütün haline getirmek disiplinlerarası çalışmalar ile anlamlı hale gelecektir.

Temel olarak; Disiplinlerarası öğretimin ya da yaklaşımın ise her zaman merkezi bir konu ile başladığı; öğrencilerin araştırmalarında yardımcı olacak disiplinleri kullanarak araştırma konularını inceledikleri görülmektedir. Bu duruma bağlı olarak da disiplinlerarası yaklaşımda öğrenci çalışmalarının da çeşitlilik gösterdiği ve öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönleri ile farklı yetenek ve becerilerini kullandıkları böylece farklı zekâlarının kullanılmasına da ortam oluştuğu dikkati çekmektedir (Yarımca, 2011, s. 1-22). Nitelikli bir sanat eğitimi için çağın gerektirdiği öğretim yöntemlerine gereksinim duyulmalıdır. Öğrencilerin araştırmalarında yardımcı olacak disiplinleri kullanarak araştırma konularını incelemeleri gerekmektedir.

Sanatlar arasındaki sınırların yok olması ile, öğrenci eğitim sürecini yaşarken, çalışmalarını atölye içi ve dışında diğer disiplinlerle ilişkili yürütmesi ile farklı yönlerden bakmayı öğrenirken bilgi ve olgular arasında ilişkiler kurmaya çalışır (Colbert, 1997). Disiplinlerarası öğretime odaklanmayı sağlayan yüksek kalitede bir program ile bu amaçlarımız gerçekleşebilir ve nitelikli proje çalışmaları ortaya çıkar. Farklı içerik yetenek ve disiplinlerin bilgi esasına önem vermekle birlikte her dersin payı olan disiplinlerarası atölye dersi tamamlayıcı olma özelliği ile birlikte farklı beklenti ve kazanımları sağlar.

Bireyde estetik ve sanatsal kaygının ortaya çıkarılması, yönlendirilmesi ve yaşam biçimi haline getirilmesi ancak bireye uygun zaman ve ortamda verilen sanat eğitimi ile mümkündür. Bu eğitim farklı iki hedefi içerir. Birincisi sanatçı yetiştirmek üzere verilen sanat eğitimi ikincisi ise; dünyaya farklı perspektiflerden bakabilen, evrensel boyutta düşünebilen insan yetiştirmeye yönelik sanat eğitimidir. Ancak kişinin kendisini tanıyabilmesi yeti ve beklentilerini bilmesi sanat eğitimine paralel diğer eğitim alanlarının uygulanması ile mümkündür (Erinç,158, 1994). Proje merkezli çalışmalar ile yaratıcılık, sorun çözme becerisi kazanılır ve çoğu zaman kavramlar birbirlerinin yerine kullanılabilir. Yaratıcılığın temelinde akıcı, özgün ve esnek düşünebilme, dolayısıyla sorun çözme becerisi yatmaktadır. Akıcı düşünebilme kısa sürede art arda birçok görüş öne sürebilmedir (Artut, 2001, s. 121) Böylece proje yürütme, süreç ve tamamlama aşamalarındaki konuyu farklı açılardan sorgulama yoluyla yaratıcı düşünce ile farklı seçenekler arasında karşılaştırma yaparak en anlamlı sonuca ulaşabilme mümkün olur.

3. YÖNTEM

Bu çalışma yöntem ve kapsamında Sanat Eğitiminde disiplinler arası atölye dersi öğretim elemanları ve öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar tespit edilerek, beklentiler ve bulgular ele alınmıştır. Öncelikle öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme yöntemi uygulanmıştır. Proje merkezli ilerleyen ders müfredatları üzerinde durulmuş ve aktif öğrenme biçimi temel alınmıştır. Ders öğretim üyelerinin, öğrencilerin görüşleri ve beklentileri üzerinde durulmuştur. Dersleri alan lisans öğrencilerinin bireysel farklılıklarına ve sanatsal eğilimlerine özen gösterilmiştir. Derslerin içeriği gereği, değişen ve dönüşen estetik algının farklı boyutları ele alınmıştır. Öğrenci merkezli öğrenme, öğretme yöntemleri üzerinde durulmalıdır.

Bu yaklaşıma göre; Sanat eğitimi çalışmaları eğitim ortamlarında öğrencilerin uygulama, deneyerek öğrenme ve bağımsız hareket etme yetilerini geliştirecek eğitim ve öğretim yöntemlerini gerektirmekte, sadece konunun anlatılmasına yönelik değil, kendine güvenin ve sosyal davranışın da gelişmesine sebep olmaktadır (Buschkule, 2007, s.167). Disipliner çerçeve başarı sağlayarak, yaşam kalitesini iyileştiren pek çok buluşun oluşmasını sağlamış karmaşık sorunların ele alınıp çözüme kavuşturulmasına yetmeyen aşırı uzmanlaşmayı, parçalanmışlığı -ve yalıtılmışlığı kendi doğası gereği yaratan da bu durum olmuştur (Gür,2003, s.181-209). Bu araştırma yöntemine ilişkin veriler, literatür taraması ve bilgi toplama formları ile elde edilmiştir.

Kendine özgü öğretim yöntemleri, uygulamaları ve içeriği olan öğretilebilir bilgi alanı olan disiplin, bir disiplinin başka bir disiplinin bakış açısıyla ele alınarak çapraz bir disiplin bir bütün oluşturmuştur. Çok disiplinli anlayış olan bütünleştirme çabası olmadan bir problem üzerinde odaklanan çeşitli disiplinlerin birleşimi ve disiplinler ötesi, Disiplinlerin kapsamının ötesine geçilmesi bizlere disiplin tanımlarını kazandırmıştır. Diğer bir deyişle, bir problemin ele alınıp, problemin çözümünde farklı disiplinlerden alınan bilgilerin kullanılması. Çoğulcu disiplinler, birbiriyle ilgisi olduğu düşünülen disiplinlerin birleşmesi bu bölümümüzdeki, çalışma grubumuza da tanınmamıza yardımcı olmuştur. Öğrenciler, araştırma becerilerini harekete geçiren, düşünme, akıl yürütme, uygulama ve görsel sanatlar eğitimi için önemli olan problem oluşturma ve bu problemi çözmeye sürecini özgür şekilde yaşarlar. Bu sürecin

yaşanması, bakış açılarının genişlemesini, kuramsal ve uygulama yönünden gerekli donanımın oluşmasını sağlarken önceki deneyimlerin genişlemesine de ortam hazırlar.

Böylece kişiliğin farklı yönlerinin gelişmesinde etkili olan disiplinlerarası atölye dersi bireyden topluma yaratıcılığın gelişmesine yönelik bir ortam oluşturur.

Sanat dersleri, çok yönlü karmaşık bir süreç olarak anlaşılmalıdır. Bu süreç içinde görsel-yorumsal alandaki uygulamalı çalışmalarla aynı alana ilişkin kuramsal bilgiler ve sanat bilimine dayalı bilgiler, belli bir amaca yönelik olarak, belli bir dizge ve örgütlenme içinde yer almaktadır. Bu etkinlik çalışma gruplarında karşılıklı etkileşim içinde yer almaktadır. Amaç bağımsız ve üretici düşünce ve davranışı, girişimci olmayı ve yaratıcı etkinlikte bulunmayı sağlamaktır. Sanatı sadece uzaktan anlamak değil, bizzat yaşayarak, tanıyıp değerlendirmek sanatsal biçimlendirme eylemine katılmayı, bu olguda etkili rol oynamayı gerçekleştirmek esastır (San, 2003, s. 24).

3.1. Durum Değerlendirmeleri

Atölye Öğretim Üyeleri Açısından; Disiplinlerarası atölye dersi eğitimi ortamlarında eğitmenin rolü diğer atölye hocalarından farklı olmalıdır. Disiplinlerarası çalışmalarda farklı disiplinlerin bilgilerinin işe koşulması ve öğrencilerin farklı beceri ve zekâlarının aynı anda etkin olması atölye hocasının konumunu farklılaştırmaktadır. Öğrenci merkezli ve araştırma temelli bir öğretim olan atölye dersi hocanın yönlendirici rehberliğini çalışma sürecinde önemli hale getirmektedir. Atölye hocası, çalıştığı branşında iş tecrübesi ve eğitim açısından başarılı olmalı. Sanat eğitimi alış her öğretim elemanı gibi pedagojik formasyon almış olması gerekmektedir. Girdiği ders ve eğitim gördüğü dersler arasında uyumluluk olmalı, öğrencilere önerdiği proje çalışmaları özgün olmalı, gerekli gördü durumlarda aynı malzeme ile farklı bir ürün oluşturabilmeyi sağlamalı. Şartlar ve imkânlar dâhilinde her öğrencinin özgün çalışmasını sağlamalı, iyi bir rehber ve yönlendirici olmalıdır.

Disiplinlerarası atölye, temelinde farklı bilgileri ve materyalleri kullanmayı gerektirdiği için çalışma ortamı olacak olan atölye tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde oluşturulmalıdır. Gerekli gördüğü durumlarda atölye içi ve dışında öğrenci çalışmalarını takip etmeli geri dönüşler yapmalıdır. Öğrenciye yapacağı rehberlik ile proje yürütücülüğünü yapmış ve öğrencinin bilgiye nasıl ulaşacağından, bilgiyi nasıl kullanacağına kadar rehberlik

etmiş olacaktır. Kendisini sürekli yenileme düşüncesi içerisinde olmalı ve proje sonuçlanana dek öğrencisiyle hareket etmelidir.

Öğrenciler Açısından: Disiplinlerarası atölye dersi proje çalışmalarının öğrenci merkezli olması çalışma sürecinde öğrencinin konumunu da farklılaştırmaktadır. Daha çok düşünebilen ve düşündüklerini uygulayabilen öğrenciler, proje konularından kendisine en uygun olanını seçebilir, yaşayarak, tecrübe ederek öğrenme yaşayabilir. Atölye hocasının yönlendirmeleri ile proje sürecini düzgün bir biçimde yürütebilir.

4. BULGULAR ve YORUM

4.1. Disiplinlerarası Atölye Dersi Uygulama Önerileri:

İlgili bölümde disiplinlerarası atölye dersi uygulama önerileri ve atölye planına yer verilmiştir. Disiplinlerarası atölye dersi uygulamaları, günümüz sanat eğitimi açısından irdelenmiş ve araştırma verileri olarak farklı dönemlerden öğrenciler ile ders öğretim elemanları görüşlerine yer verilmiştir. Mevcut ders kapsamımız, günümüz sanat eğitimi açısından incelenmiş ve programın öğrenci merkezli olup, seçilecek proje / ödev konularının öğrenci problemlerine, ihtiyaçlarına yönelik, çağımıza dönük bir yaklaşım ve gelişim içerisinde olması hedeflenmelidir. Dersin seçmeli-zorunlu ders olması üzerinde planlama yapılmalı ve ders öğrencinin yeterlik / doktora ders aşaması dönemlerinden tüm dönemlerinde yer almalıdır. Proje süreci tüm dönemleri kapsamalıdır. Günümüz çağdaş sanatına ışık tutacak anlayışlar benimseyerek, öğrencilerin uygulayacakları projelere daha geniş bir perspektifle bakabilmeleri için hem biçimsel, hem düşünsel açıdan sentez yapılarak projeler tamamlanmalıdır. Atölye olanakları disiplinlerarası sanat eğitimi için uygun olmalıdır. Böylece öğrenciler birbirlerinden farklı projeler üzerinde çalışarak, pek çok araştırma çalışmasına katılarak proje üretebilen, fikir sunabilen, çeşitli sorular soran ve bu sorulara yaratıcı yanıtlar bulabilen yaratıcı bireyler olacaktır.

İdeal olan ve İstenen Disiplinlerarası Atölye Planı:

Disiplinlerarası atölye çalışmalarında zihinsel, duyuşsal ve davranışsal birçok etkinliğin ve çalışmanın yapılması farklı zekâ ve becerilerin aynı zamanda aktif olmasını sağlar. Öğrencilerin olaylar, olgular ve nesnelere karşı edindiği tutumlar bir tür bilişsel, duyuşsal ve davranışsal tavidir.

Bu araştırma sonuçlarına göre, disiplinlerarası atölye dersi düzenlemeleri içerisinde mevcut müfredat / programlarının yeniden yapılanmasına yönelik iyileştirmeler de yapılması planlanmıştır. Böylece öğrencilerin yaratıcılığının öne çıkmasını isteyen atölye, sanat eğitiminin öğrenme araştırma ve öğrenci merkezli olmasını ister. Hem sanat eğitimi veren kurum hem de sanat çevresi sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde olacaktır. Yaratıcılığın merkeze alındığı atölye derslerinde hayal ve kurgu ön plandadır, farklı görme biçimlerine yolculuk yapılır. Seçilen doğru materyaller ile kavramların, keşfedilmesi mümkün olur. Atölye çalışmalarının verimliliği için en önemli unsur proje çalışmalarının da gerçekleştirileceği atölye sınıf ortamı olmalıdır. Projenin uygulanabilir olması için gerekli anlatım, araştırma ve uygulama çalışmaları için geniş bir atölye olmalı atölye hocası öğrencileri koordine edebilmeli ve öğrenci dersi zorunlu olarak 1., 2., 3. ve 4. Döneminde de seçmelidir. Ders proje bazında düşünülerek 4 döneme yayılmalıdır. Temelde birleşmiş sanat eğitimleri hedeflenmelidir. Her dönem içerisinde projelere ara sınavlar ve final sınavları gibi süreç değerlendirmesine katılmalıdır. Projelere gözlemlenebilir olmalı ve süreklilik esas tutulmalıdır. Öğrencinin disipline edilebilmesi için bu gerekli koşuldur. Şartlar el verdiği süreçte planlanan olması istenen Disiplinlerarası Sanat Atölyesi tasarlanmalıdır.

Öğrenciler kendi derslerini diğer derslerle olan bağlantısını ve dünya üzerindeki rollerini eleştirel bir gözle inceleyebilmeli, sadece felsefe, sosyoloji, tarih gibi teorik dersler değil; güzel sanatlarla ilgili diğer bilimlerle de etkileşim içerisinde olmalıdır.

Bu bağlamda; Disiplinlerarasının anlamı süreç içinde "Çok Disiplinli, Çapraz Disiplinli, Disiplinler-Ötesi" gibi yeni isimler altında gruplaşmıştır. Bir veya daha fazla disiplini birleştirmek ve kapsamak disiplinlerarası, farklı disiplinlerden gelme birkaç uzmanın bir sorun üzerinde birlikte çalışması çok disiplinli, bir disipline bir başka disiplinin perspektifinden bakmak çapraz disiplin, birkaç disiplini aşan ya da enlemesine kesen meseleler disiplinler-ötesi olarak tanımlanmaktadır (Gür, 2003,s. 189-190).

5. TARTIŞMA

Sanat eğitimleri ve proje çalışmalarında disiplinlerarası atölye dersi almış olan öğrenciler, eğitimleri süresince ve devamında bileşik sanatlar ve disiplinler anlayışa hâkim olacakları için sahip oldukları sanatlar arası kültür, özgürlük alanları önemli ölçüde geliştirecektir. Farklı

disiplinlerden beslenme, ortak bir dil oluşturmanın yanı sıra, yaşam felsefemizi de değiştirebilir.

Günümüz eğitim sisteminde yer alan resim, seramik, heykel gibi disiplinlere ait olan atölyeler lisans öğrencilerinin eğitimi için zorunlu olması gerekliliği kabul edildiğinde lisansüstü öğrencilerin alanlarında uzmanlaşmaları için, ihtiyaçları doğrultusunda disiplinlersarası atölye dersine yönlendirilmeleri gerekmektedir. Yurt dışında ve yurt içerisinde çeşitli üniversitelerin gerek lisans, gerekse lisansüstü programlarında kağıt işler atölyeleri, performans atölyeleri, bileşik sanatlar atölyeleri gibi çok disiplinli atölyeler bulunmaktadır. Hedeflenen şey bu yapıda ki atölyelerin müfredatlarımızda daha çok yer almasıdır. Bağımsız proje uygulamaları için yapılacak en temel şey özgür ve kontrol edilebilir çalışma alanlarının olmasıdır. ... “Branşlar arasındaki duvarların yıkılması ve katı zamansal sınırlamaların ortadan kaldırılması ile ders işleme yöntemlerinin sürekli yenileştirilmesi. Esnekleştirilmiş ders ve proje çalışmalarına yönelik öğrencinin öğrenmesini temel kabul eden öğretim yöntemlerinin ve yeni teknolojilerin dikkate alınması. Okulun eğitsel işlevinin artan önemi ve çocuk ve gençler için bağımsız sosyal ve kültürel yaşam alanları olması doğrultusunda değişim. Sosyal, kültürel ve estetik eğitimin büyüyen öneminin kavranmasıdır (Wolters, 1994, s.27)”.

Araştırmamız, disiplinlerarası atölye dersi, ders programında Güz/ Bahar döneminde Disiplinlerarası Sanat Atölyesi I, II ve III olarak devam etmekte ve yer almaktadır. Bu nedenle iki dönem verilen ders dönemde de görülmelidir. Yeni ve farklı bir atölye eğitimi anlayışı ile karşılaşan öğrenci, ders bazında seçeceği projesini dönemde sürece yaymalı ve uygulamalıdır. Projenin sürdürülebilir ve gözlemlenebilir olması için de bu gerekli görülmektedir. Öğrenciler kuramsal ve uygulama bağlamında sunumlar yapmaya, projeler üretmeye başladıkça, kendilerini görsel algının dışında da daha iyi geliştirmeye başlamışlardır. Söz konusu derslerinin farklı disiplinler ile birleşmesi ve ders saatlerinin diğer derslerine göre uygulama-kuramsal anlamda daha fazla olması proje tamamlanması ve sanat eğitimleri açısından önemlidir. Disiplinlerarası atölyeler, deneysel çalışmalar yapabilecek biçimde düzenlenmeli ve projelerin başarılı olabilmesi için planlamadan uygulamaya kadar olan süreç profesyonel bir planlama ve çalışma gerekliliği görülmektedir.

Atölye düzeni ve proje sürecinde ise; aynı ortamı paylaşacak olan öğrenciler kendi alanlarında iyi eğitilerek uzmanlaşmış olan ders öğretim elemanları ile dersi yürütmelidirler.

Ders öğretim elemanın koordinesi üzerine sınıf genelinde bilgi paylaşımı, bilgi alışverişi ve çalışmada beyin fırtınası yaratmaya yer verilmelidir.

Dolayısıyla, disiplinlerarası sanatta kavramsal bir çalışma, nesnel bir biçim olarak ortaya konmasa da metin, biçimin yerini alabilir ve ses manipülasyonları, dijital miksaj ve baskı teknikleriyle yeni fantastik alanlar denenebilir. Disiplinlerarası Sanat her alanda kendini gösteriyor. Örneğin bir duygu ya da düşünce, herhangi bir yapıta eklemlendiğinde kendi idesini gerçekleştirme, dönüştürme isteğindedir. Aslında bu, kendi içinde deneylenen sürekli bir ütopya'dır. Bazen figüratif, bazen de non-figüratif bir hal alan anlamlarıyla yapılan eylemdir (Baudrillard, 2014, s.21). Burada karşımıza çıkan en önemli ve gerekli olan, öğrencinin kendini ifade edebileceği tüm yolları araç olarak kullanabilmesidir. Proje kapsamında ele alına sorun, konu, problem diğer disiplinlerin sağladığı bakış açısıyla da ele alındığı zaman öğrenci, sadece bilgi toplamakla kalmayıp, belli bir disiplinin normu ve metodu ötesine geçen bir çözüme ulaşır. Bu anlayış ile hem öğrenciler hem ders öğretim elemanı disiplinlerarası atölye dersinin olumlu sonuçlarıyla karşılaşmış olur ve farklı ilişkiler farklı bakış açılarıyla var olan potansiyellerini geliştirebilirler.

6. SONUÇ

Bu araştırma konusunun üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim, Sanat ve Tasarım Anasanat dallarındaki disiplinlerarası atölye dersleri eğitimi uygulamaları açısından bir önemi olduğu düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar, öğrencilerin atölye çalışmalarını projeye dönüştürmeleri ve uygulama sürecini disiplinler bağda yapmaları gerekliliğini gösterir.

Disiplinlerarası atölye proje çalışmalarında öğrencilerin, sanatsal anlamda daha özgür, verimli ve yaratıcı oldukları düşünülmektedir. Derslerde sanat eğitimi yöntemi olarak değerlendirilen beyin fırtınasına dayalı deneyselliğin, bileşik sanatlar anlayışının farklı malzeme kullanımının, öğrenci merkezli sanat eğitiminin, birlikte üretmenin, yaşanmışlığın, öğrencilere çok yönlü farkındalıklar kazandırdığı düşünülmektedir. Proje konularına ilişkin sorunlara yaklaşımları kendi sanatsal kişiliklerini geliştirebilmeleri amacıyla farklı konu, teknik ve malzemeler ile yaptırılarak özgün sanatsal üsluplarının gelişmesi sağlanmalıdır. Günümüzde disiplinler çoğulcu bir süreç yaşıyoruz. Bu süreçlerin temelinde, atölye eğitim ortamlarının uygun yöntem ve teknikler ile oluşturulması, bireylerin daha derin ve karmaşık öğrenme ihtiyaçlarına karşılık verme çabası yer almaktadır. Bu bağlamda atölye disiplini ve

proje süreci öğrencilerin süreçleri bilme, ilişkilendirme ve değiştirme kapasitelerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak tüm bunların yanı sıra disiplinlerarası atölye proje çalışmaları öğrenci merkezli sanat eğitimi anlayışını hedeflediği için Sanat ve Tasarım Fakülteleri-Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Güzel Sanatlar Enstitülerinde hem disiplinlerarası özelliğe sahip dersler, hem de kuramsal ve uygulamalı dersler yaşadığımız çağın gereği olarak geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Çalışmamızdan elde edilen sonuçlara göre atölye çalışmalarımızı projeye dönüştürmek veya proje ile desteklemek bizlere kuramsal anlamda katkı sağlamakla birlikte çağımızın endüstri ve teknolojik gelişmelerini tanımlatacaktır. Birlikte sanatlar ve disiplinlerarasılığın temelinde olan farkındalıklarımız ile bizlere sanatın ve sanat eğitiminin her alanda yer bulacağını kanıtlar. Günümüzde ise bunu eğitim programlarında görmüş olacağımız disiplinler arası dersler ve atölye ortamı ile sağlayabiliriz.

KAYNAKLAR

- ARTUT. K., (2001), Sanat Eğitimi Kuram ve Yöntemleri, 1. Baskı, Ankara, Anı Yayıncılık.
- BOURRIAUD, N. (2005). İlişkisel Estetik. Saadet Özen (Çev). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- BAUDRİLLARD J. (2014). Sanat Komplosu, Çev: Elçin Gen, Işık Ergüden, İstanbul: İletişim Yayınları. Buschkule, C.P.
- CACHO S.S, (2013). Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı Güncel Sanat Uygulamaları Projesi.
- CAUQUELİN, A, (2005). Çağdaş Sanat, Özlem Avcı (Çev). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- ERİNÇ, M. S. (1994). Eğitsel Bir Etken Olarak Güzel Sanatlar Eğitiminin Geleceği., İ.San.(Ed.). Eğitsel Etken Olarak Güzel Sanatlar. Sanat Eğitiminin Geleceği. Ankara. Mert Matbaası.
- GÜR, T.M. (2003). Araştırma Ve Eğitiminde Disiplinlerarasılık, O.N. Babüroğlu (Ed.). Dicleli, Z. (Çev.) Eğitimin Geleceği; Üniversitelerin Ve Eğitimin Değişen Paradigması. İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- İŞLER, A.Ş.(2004). Sanat Eğitiminde Disiplinlerarası Tematik Yaklaşım. Milli Eğitim Dergisi 163,1-10., 02 Eylül 2010 tarihinde <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/163/isler.htm>

adresinden erişilmiştir.

JACOBS, H., H., 1989a. The Growing Need for Interdisciplinary Curriculum Content, Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation, Alexandria Jacobs.

JACOBS, H. (1989). Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation. Alexandria, VA: Association for Supervision And Curriculum Development. in H. H. Jacobs (Ed.), interdisciplinary curriculum: Design and implementation (1-10). Alexandria, VA: ASCD.

ÖZKÖK, A. (2005) Disiplinlerarası Yaklaşım Dayalı yaratıcı Problem Çözme Öğretim Programının Yaratıcı Problem Çözme Becerisine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Dergisi. 28.

SAN, İ. (2003). Sanat Eğitimi Kuramları, İstanbul, Ütopya Yayınları .

TEYMUR, N. (2001). Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek, Sempozyum Bildirileri Defter ve Toplum ve Bilim Dergileri Ortak Çalışma Grubu, İstanbul, Metis Yayınları.

TİMUÇİN, A. (2000). Estetik. İstanbul: Bulut yayınları.

YILDIRIM, A., (1996). Disiplinlerarası Öğretim Kavramı ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12.

YARIMCA, Ö. (2011) Disiplinlerarası Yaklaşım Dayalı Bir Durum Çalışması. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi (25), 4 Kasım 2011 tarihinde <http://www.akademikbakis.org> adresinden 04 Kasım 2011'de alınmıştır.

WOLTERS, P. İ. (1994). Eğitsel Etken Olarak Güzel Sanatlar. Gelecek İçin Düşünülen Bir Okulda Kültürel Ve Estetik Eğitim. Sanat Eğitiminin Geleceği. İ. San. (Ed.). Ankara: Mert Matbaası.